

РОЗБУДОВА СУСПІЛЬНОГО ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У СІЛЬСЬКИХ РАЙОНАХ УКРАЇНИ В ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ

Повоєнний час в історії дошкільної освіти характеризується інтенсивним зрушенням у розвитку різноманітних форм суспільного дошкільного виховання (дошкільні інтернати, дошкільні дитячі будинки, санаторні дошкільні заклади тощо), плідною роботою над створенням програмних документів та змістом дошкільного виховання, розробкою методичних засад для працівників дошкільних закладів та варіантів типових проектів дошкільних установ як для міста, так і для села. Суспільне дошкільне виховання в українському селі має свою історію зі своїми досить складними, суперечливими явищами, фактами та процесами.

Сьогодення потребує вивчення особливостей функціонування дошкільних закладів сільської місцевості України в минулому, оскільки "... дає можливість побачити певні закономірності й обумовленості, визначити позитивний досвід, який був свого часу невинновато відкинутий і забутий, з метою його можливого використання" [5, 5].

Робота дошкільних установ у перші повоєнні роки проходила під знаком підвищення ідейно-політичного рівня і ділової кваліфікації завідувачів та вихователів дитячих садків, покращення якості виховної, методичної роботи, роботи з батьками та подальшого зміцнення матеріальної бази [2; 3].

Розширення мережі дитячих садків і забезпечення умов підвищення якості дошкільного виховання в окреслений період визначалося урядовими рішеннями, зокрема Указом Президії Верховної Ради СРСР від 08.07.1944 "Про посилення охорони материнства і дитинства" [1; 2], Постановою Ради Народних Комісарів УРСР від 05.06.1945 "Про розширення мережі дитячих садків і покращення їх роботи". Зазначеною постановою передбачалося не тільки відбудова відкритих у довоєнні роки, а й будівництво великої кількості нових дошкільних закладів. Проте зустрічалися випадки, коли з

причин відсутності приміщення асигновані кошти, які призначалися на відкриття дитячого садка в районі, передавалися на збільшення контингенту дітей в дитячих садках міста [3, арк. 2].

Дошкільні заклади, районні та обласні відділи народної освіти щорічно звітували Міністерству освіти України про виконання і перевиконання народногосподарського плану по контингентам дитячих садків, яке було за рахунок задовільного відвідування дітей протягом цілого року [3, арк. 3].

Інші міністерства і відомства, у підпорядкуванні яких перебували дошкільні заклади, вели послаблений контроль за станом їх комплектування. Так, у окремих районах Чернігівської області до 1950-го року спостерігалось погане відвідування дітей протягом року в дитячих садках радгоспів і садках, підпорядкованих відомствам цукрової промисловості. За цієї причини обласний відділ народної освіти змушений був закрити дитячий садок в одному районі і передати з 2-го півріччя кошти іншому [3, арк. 3].

До серпня 1946 року кількість постійно діючих дитячих садків у селах республіки зростає до 667. Мережа їх була нерівномірною. Такою ж нерівномірною була і мережа сезонних дитячих садків і майданчиків, які відкривалися в усіх районах на час весняно-літніх польових робіт, а саме – у колгоспах, радгоспах, машинно-тракторних станціях на період з квітня-травня по вересень-жовтень. Відповідно до Постанови Ради Міністрів УРСР від 21.02.1948 “Про організацію дошкільних майданчиків у колгоспах, радгоспах та при сільських Радах УРСР” Сумський обласний відділ народної освіти в погодженні з Обласним сільськогосподарським відділом розподілив плановий контингент дітей 26000 по районах згідно кількості колгоспів. Для дитячих майданчиків через обласну споживчу спілку виділено 15000 кг. цукру і 7500 кг. мила, що було розподілено за кількістю місць по районах [2, арк. 8]. На 01.09.1948 у Сумській області працювало 864 дитячих майданчиків з охоптом 21769 дошкільників [2, арк. 10].

У 1949-1950 н. р. у Чернігівській області було охоплено сезонними дошкільними майданчиками 23498 дітей проти плану 22000 дітей. У березні-

квітні згідно наказів обласного відділу народної освіти за програмою Міністерства освіти в районах області було проведено десятиденні семінари вихователів сезонних дошкільних майданчиків, якими охоплено 673 голів. Вихователі-колгоспниці проходили практикум у дитячих садках м. Прилук [3, арк. 55]. Для допомоги в організації і проведенні семінарів були прикріплені дошкільні працівники, що виїжджали до районів, де не було постійних дошкільних установ [2, арк. 9].

Обласні двотижневі курси проводились і для завідуючих дитячими садками сільських районів, які підвищували ділову кваліфікацію, набували знання про керівництво педагогічним процесом роботи дитячого садка. На курсах завідуючі знайомились з практичною роботою дитячих садків шляхом організації відкритих днів у кращих закладах м. Чернігова [3, арк. 52].

Методичне керівництво роботою колгоспних дитячих майданчиків здійснювалось одним із інспекторів районного відділу народної освіти [2, арк. 9]. Проте це був фахівець не з дошкільного виховання.

Отже, розбудова суспільного дошкільного виховання, яка відбувалася в перші повоєнні роки в сільських районах України, мала суттєвий вплив на подальший розвиток освіти загалом і дошкільної зокрема. В сучасних умовах оновлення дошкільної освіти досвід окресленого періоду не втрачає своєї актуальності, “...це відповіді на виклики сьогодення і розкриття того, як відповідали на подібні проблеми їх сучасники, яка була їхня педагогічна аргументація і чи втілювалося це в практику” [4, 46].

Подальшого детального вивчення потребують питання організації шефської допомоги сільським дитячим яслам, садкам та майданчикам, матеріального забезпечення та створення умов для виховання дітей як в постійних так і сезонних дошкільних установах тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Матеріали обміну досвідом роботи дошкільних працівників за 1947-1948 н. р. / Центральний державний архів вищих органів влади та управління України Ф. – 166, оп. – 15, спр. – 362, арк. – 432.
2. Річний звіт про роботу дошкільних закладів за 1947-1948 н. р. / Державний архів Сумської області. Ф. Р-3552, оп. – 2, спр. 11, арк. 24.
3. Річний звіт Чернігівського обласного відділу народної освіти за 1949-1950 н. р. / Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. – 166, оп. – 15, спр. – 7, арк. – 61.
4. Сухомлинська О. Історико-педагогічне дослідження та його «околиці» // Шлях освіти. – 2005. – С. 43-47.
5. Улюкаєва І. Г. Стан дослідження історії становлення і розвитку суспільного дошкільного виховання в Україні в історико-педагогічній науці / Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). - № 3. - Бердянськ: БДПУ, 2007. - 203 с.